

Gimnazija Jesenice, Trg Toneta Čufarja 1

GRŠKA MITOLOGIJA

Projektna naloga pri predmetu informatika

2012/13

Kazalo

Kazalo poglavij

Kazalo.....	2
Kazalo poglavij.....	2
Kazalo slik.....	3
Uvod.....	4
Grška mitologija na splošno.....	5
Grški bogovi.....	6
Primerjava grških in rimskih bogov.....	6
Zeus.....	7
Atena.....	8
Hera.....	8
Pozejdon.....	10
Demetra.....	10
Dioniz.....	11
Afrodita.....	12
.....	14
Jesenice	15
Herajst.....	17
Hermes.....	18
Ares.....	19
Grški junaki.....	21
Heraklej.....	21
Perzej.....	22
Tezej.....	23
Odisej.....	24
Jazon.....	27
Ahil.....	29
Mitološka bitja.....	30
Kiklopi.....	30
Gorgone.....	30

Sfinga.....	30
Minotaver.....	30
Kerber.....	30
Kulturno dogajanje v Stari Grčiji.....	31
Svetišča in templji.....	31
Grško gledališče.....	32
Preročišče v Delfih.....	33
Tortni diagram – življenjski prostor bogov.....	34
Zaključek.....	35
Viri.....	35
Kazalo slik	
Slika 1: Zevs.....	7
Slika 2: Zevsov kip v Olimpiji.....	7
Slika 3: Palada Atena.....	8
Slika 4: Partenon, Atene.....	8
Slika 5: Hera Ludovisi, doprsni kip.....	9
Slika 6: Hera in pav.....	9
Slika 7: Pozejdon in Amfitrita.....	10
Slika 8: Pozejdonov tempelj.....	10
Slika 9: Demetra.....	11
Slika 10: Had in Perzefona.....	11
Slika 11: Dioniz.....	12
Slika 12: Tirenski pirati.....	12
Slika 13: Afrodita.....	13
Slika 14: <i>Iz morske pene rojena</i>	13
Slika 15: Artemida in košuta.....	14
Slika 16: Artemidino znamenje.....	14
Slika 17: Ozvezdje Orion.....	15
Slika 18: Artemidin tempelj, Efez.....	15
Slika 19: Apolon.....	16

Slika 20: Apolon in Dafne, Bernini.....	16
Slika 21: Delfi.....	16
Slika 22: Hefajst, doprsni kip.....	18
Slika 23: Hermes.....	18
Slika 24: Hermesovo znamenje.....	18
Slika 25: Hermes in Dioniz, Paraksitel.....	19
Slika 26: Ares.....	20
Slika 27: Eros.....	20
Slika 28: Heraklej in lerniska hidra.....	22
Slika 29: Heraklej in kretski bik.....	22
Slika 30: Perzej in Meduza.....	23
Slika 31: Perzej in Andromeda.....	23
Slika 32: Tezej in Minotaver.....	24
Slika 33: Mozaik iz Krete.....	24
Slika 34: Kiklop Polifem.....	25
Slika 35: Scila in Karibda.....	26
Slika 36: Lokostrelsko tekmovanje.....	27
Slika 37: Jazon in zlato runo.....	28
Slika 38: Ahil v boju s Hektorjem.....	29
Slika 39: Najpomembnejše grško svetišče Partenon.....	31
Slika 40: Grški stebri.....	32
Slika 41: Kariatide, Atenska akropola.....	32
Slika 42: Grški teater.....	32
Slika 43: Deli grškega gledališče.....	33
Slika 44: Preročišče Delfi.....	34

Uvod

Za seminarsko nalogo o grški mitologiji sem se odločila, ker me je ta snov že od nekdaj zelo zanimala. Zdi se mi zelo zanimiva, obširna, nekaj, o čemer ne bo težko pisati. S to nalogo želim še razširiti svoje

znanje in mogoče vspodbuditi tudi zanimanje koga drugega. Kot sem že omenila, je to zelo obširna snov, zato jo bom razdelila na poglavje o grški mitologiji na splošno, poglavje o (glavnih) grških bogovih, poglavje o grških junakih, poglavje o drugih mitoloških bitjih ter na poglavje o dogodkih in prireditvah v povezavi z grškim verovanjem. Naloga je namenjena vsem, ki bi jih ta tema zanimala oziroma bi si o tem želeli izvedeti še kaj več.

Nalogo naj bi začela delati nekje med 3. in 9. aprilom, v tem času naj bi naredila naslovnico ter napisala oris in uvod, torej prvih 400 besed. Potem bom začela z iskanjem ustreznih virov in informacij, kar naj bi mi vzelo približno dan ali dva, torej bom s tem zaključila 11. aprila. Nato bom začela s pisanjem jedra. Prva dva poglavja bom zaključila do 25. aprila. Nadaljevala bom z naslednjimi tremi poglavji, kar bom končala do 5. ali 6. maja. Zatem bom napisala še zaključek in naredila kazalo ter navedla vire, s tem bom zaključila do 15. maja. Nato pride na vrsto še povzetek, na koncu pa še oblikovno urejanje naloge. S pisanjem in oblikovanjem naloge bom končala do 1. junija. Do 3. junija bom nalogo še natisnila, oddala pa jo bom 4. junija.

Grška mitologija na splošno

V Stari Grčiji si ljudje niso znali razlagati pojavov, kot so strele, nevihte, poplave, potresi, izbruhi vulkana, potovanje sonca po nebu, ipd. Ko so iskali razloge za te pojave, so izoblikovali svojo politeistično vero. Verjeli so, da so za vse te dogodke kriva bitja, ki so nekje nad njimi, vsemogočna, nesmrtna, s številnimi magičnimi sposobnostmi – grški bogovi. Bogove so si predstavljali kot bitja s človeškimi lastnostmi, pa vendar z darovi, ki jih ljudje nimajo, a si jih nadvse želijo. Bogovi naj bi živeli na gori Olimp, pili božanski nektar in jedli božansko ambrozijo ter s tem hranili svojo nesmrtnost.

Grški bogovi

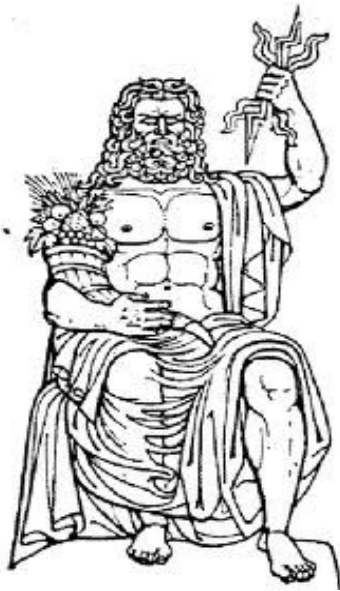
O nastanku sveta v grški mitologiji govorijo številne zgodbe. Grški pesnik Homer je napisal, da naj bi svet nastal iz oceana. Pesnik Heziod pa je trdil, da je svet nastal iz Kaosa, zevajoče praznine, napolnjene z meglo. Iz Kaosa so prišli Gaja (Zemlja), Tartar (Temno brezno podzemlja) in Eros (Ljubezen). Gaja je nato rodila sinova Ponta (Morje) in Urana (Nebo). Slednji je postal njen mož, in imela sta potomce – šest moških titanov, šest ženskih Titanid, in tri enooke velikane Kiklope. Ker se je Uran bal, da mu bodo njegovi otroci zavzeli prestol, jih je vrgel v podzemlje. A Kronos (Čas) se je rešil in se maščeval očetu, ter ga strmoglavil s prestola. Najpomembnejši titanski par sta nato postala Kronos in njegova sestra in žena Rea. Imela sta šest otrok – tri sinove, Zevsa, Hada in Pozejdona, ter tri hčerke, Hero, Demetro in Hestijo.

Primerjava grških in rimskih bogov

GRŠKI BOGOVI	RIMSKI BOGOVI
Zevs	Jupiter
Atena	Minerva
Hera	Junona
Pozejdon	Neptun
Demetra	Cerera
Dioniz	Dioniz
Afrodita	Venera
Artemida	Diana
Apolon	Apolon
Hefajst	Vulkan
Hermes	Merkur
Ares	Mars

Zevs

Zevs je v grški mitologiji poglavar vseh bogov, bog neba in nevihte. V rimski mitologiji je njegov "dvojnik" Jupiter. Pogosto je upodobljen v sedečem položaju, v roki ima žezlo in strelo. Njegov simbol je hrast, njemu posvečena žival pa je orel.

Slika 1: Zevs

Slika 2: Zevsov kip v Olimpji

Ker je bilo njegovemu očetu Kronosu prerokovano, da ga bodo otroci vrgli s prestola, se je ta ustrašil. Požrl je vse svoje otroke, razen Zevsa, ki ga je mama Rea rešila tako, da je moža pretentala in mu namesto sina podtaknila kamen. Dojenčka je nato pustila na Kreti, da ga je dojila koza Amaltea. Ko je Zevs odrasel, se je vrnil na Olimp. Prisilil je očeta, da je izpljunil svoje otroke. Tako se je uresničila prerokba, in Koronosovi otroci so zavladali svetu. Zevs, Had in Pozejdon so izvedli žreb, da bi določili, kako bodo vladali – Had je izžrebal podzemlje, Pozejdon morja in oceane, Zevs pa nebo.

Zevs je bil poročen s svojo sestro Hero, s katero sta imela tri otroke – Aresa, Hefajsta in Hebo. Vrhovni bog pa ni bil ravno zvest mož, pogosto je skal čez plod. Zato je imel tako na Olimpu kot tudi na Zemlji številne potomce. Titanova hči Leto mu je rodila dvojčka, Artemido in Apolona. Z Mnemosine je imel devet muz. Njegova sestra Demetra mu je rodila hči Perzefono. Atlasova hči Maia mu je dala sina Hermesa. Alkmena, ki se ji je približal v podobi njenega moža, mu je rodila slavnega grškega junaka Herakleja. K Danao je prišel v obliki zlatega dežja, njun sin je bil Perzej. S Semele je imel Dioniza, Leda pa mu je rodila dvojčka, Heleno in Dioskura.

Atena

Atena je v grški mitologiji boginja modrosti, civilizacije, tkanja, obrti in vojaške discipline. Imenovali so jo tudi *Palada Atena* ali *Atena Palas*. Po nekaterih zgodbah naj bi si ta vzdevek nadela v žalovanju za svojo prijateljico Palado, ki jo je v boju ponesreči ubila. V rimski mitologiji je njena dvojnica Minerva. Je Zevsova najljubša hči. Njen oče naj bi nekoč legel v posteljo z njeno mamo, Metido, boginjo pretkanosti. A ker se je ustrašil prerokbe, da bo njegov otrok močnejši od njega, je Metido požrl. Kmalu se ga je lotil strašanski glavobol, zato mu je Hefajst z mečem odprl čelo. Iz njega je skočila odrasla Atena, oborožena s sulico, mečem in šlemom.

Ateno je spremljala sova, pogosto tudi boginja zmage Nike. Prikazana je z egido (Zevsov ščit), šlemom ter ščitom, na katerem je glava Meduze, ki jo je Ateni podaril Perzej.

Je oborožena boginja bojevnica, in se v zgodbah pojavi kot pomočnica številnim grškim junakom, kot so Heraklelj, Jazon, Odisej,...

Ker nikoli ni imela ljubimca, so jo pogosto imenovali tudi *Atena Partenos* ("Atena Devica"). Od tod izvira ime najznamenitejšega njej posvečenega svetišča Partenona na Atenski akropoli. Bila je zaščitnica mesta Aten ter tudi nekaterih drugih grških mest.

Slika 3: Palada Atena

Slika 4: Partenon, Atene

Hera

Hera je hči Kronosa in Ree in sestra in žena Zeusa. Je boginja plodnosti in družine. Kot edina poročena ženska na Olimpu uživa velik ugled in posebno spoštovanje. Ima tri otroke: boga vojne Aresa, božanskega kovača Hefajsta in boginjo mladosti Hebo. V rimski mitologiji je njena dvojnica Junona.

Zgodba pravi, da se je Hera odločila, da bo pristala v poroko z Zevsom samo, če mu bo uspelo priti v njeno naročje, ne da bi se ona tega zavedala. Zato se je Zevs spomnil zvijače. Kot vladar neba je sprožil močno nevihto, sam pa se spremenil v drobno kukavico. Tako je ves premočen in blaten priletel skozi okno Herine spalnice in sedel na njeno posteljo. Boginji se je mali ptiček zasmilil in vzela

ga je v naročje. Takrat pa je Zevs spet prevzel svojo obliko, in Hera je morala držati obljubo ter se poročiti z njim.

Njeni glavni slabosti sta ljubosumje in maščevalnost. Kot boginja družine in zaščitnica zakonske zveze ni dopuščala nezvestobe, zaradi česar sta se z Zevsom mnogokrat hudo sporekle, saj je bil vladar bogov znan prešuštnik in je imel številne ljubimke tako na Olimpu kot na Zemlji.

Herina sveta žival je pav. Legenda pravi, da je Hera poslala Argusa, pošast s tisočnimi očmi, da bdi nad Io, takratno Zevsovo ljubico. Ko je njen mož to izvedel, je poslal Hermesa, da pošast ubije. Oči Argusa pa je Hera nato prenesla na pavji rep.

Slika 5: Hera Ludovisi, doprsni kip

Slika 6: Hera in pav

Pozejdon

Pozejdon je v grški mitologiji bog morja in vode, potresov in viharjev ter zaščitnik ribičev in konjev. Je Zevsov in Hadov brat, njegove sestre so Hera, Hestija in Demetra. Pri Rimljanih je njegov dvojnik Neptun. Poročen je z Amfitrito, s katero imata tudi sina Tritona. Ker je bila njegova žena zelo ljubosumna, je Pozejdonove ljubice pogosto spreminjala v morske pošasti.

Slika 7: Pozejdon in Amfitrita

Slika 8: Pozejdonov tempelj

Amfitrita se sprva ni hotela poročiti z poglavarjem morja, zato je pobegnila. Našel jo je Pozejdonov delfin, ter jo prepričal, da se je vrnila k možu. Pozejdon mu je bil zelo hvaležen in ga je v zahvalo po smrti povzdignil v ozvezdje.

Pozejdon je imel tudi sinove kiklope, med njimi tudi Polifema, ki ga je Odisej na svoji poti domov oslepil in s tem razjezil boga morja, da mu je ta do vrnitve domov grenil življenje in oteževal pot.

Pozejdonovo orožje je njegov trizob, s katerim lahko strese zemljo in povzroče poplave in potrese. Po moči je takoj za bratom Zevsom. Njegove slabosti so prepirljivost, lakomnost, požrešnost. Zelo pogosto se spre z ostalimi bogovi, saj želi zasesti njihova mesta.

Sestra Demetra ga je nekoč prosila, naj ustvari najlepšo žival na svetu, in po nekaj neuspešnih poskusih je ustvari prvega konja.

Demetra

Demetra je grška boginja zemlje in rodovitnosti, zavetnica zakona in otrok. Zaradi svojega pomena za blaginjo ljudstva je med Grki veljala za najbolj čaščeno boginjo. Pri Rimljanih je njena dvojnica Cerera.

Demetra je bila tudi ena od Zevsovih številnih ljubimk, in rodila mu je hčerko Perzefono, imenovano tudi Kore (deklica). Ko se je ta nekega dne igrala na travniku, je iz podzemlja pridrvel Had in prelepo deklico ugrabil. Dogodku pa je bil priča sončni bog Helios, ki je otrokovi mami Demetri takoj hitel sporočiti, kaj se je zgodilo. Demetra se je zelo razjezila in Zevsa prosila, da naj njeno hči spet vrne med žive. Zevs bi ji rad ustregel, a ju je Had v tem času že pretental. Poročil se je s Perzefono in ji dal

jesti granatno jabolko, s tem pa jo priklenil na podzemlje. Demetra je bila tako razžaloščena, da je nehala opravljati svoje dolžnosti, zato je na Zemlji nastopila huda suša in s tem tudi lakota. Zevs je uvidel, da bodo ljudje umrli od lakote, zato je z bratom Hadom sklenil kompromis – Perzefona bo spomladi in poleti pri materi, v jeseni in čez zimo pa se bo vrnila k možu v podzemlje. Od takrat so se na Zemlji začeli menjavati letni časi.

V Eleusidi si ustanovili posebni kult Demetre in Perzefone, kjer so njima v čast enkrat letno prirejali elevzinski misterij, kjer so častili zgodbo o ugrabitvi Perzefone.

Najpomembnejše Demetrino svetišče je stalo Eleuzini, kjer so boginjo zemlje še posebej častili.

Slika 9: Demetra

Slika 10: Had in Perzefona

Dioniz

Dioniz je v grški mitologiji bog vina, veselja, plodnosti in razposajene objestnosti. Je sin Zeusa in Semele. V rimski mitologiji je njegov dvojnik Bakhus. Posebej so ga častili na otokih Egejskega morja.

Zgodba govori, da se je Dioniz nekoč v podobi otroka igral na obali. Takrat pa so se mimo pripeljali tirenski pirati. Videli so dečka, s skrbno počesanimi črnimi kodri, oblečenega v prelepo bogato vijolično togo in nasploh skrbno urejenega. Prepričani so bili, da je fant kraljevskega rodu, zato so se odločili, da ga odpeljejo s seboj. Ko pa so ga na krovu hoteli privezati, ga vrvi nikakor niso hotele držati. Krmar je prvi uvidel resnico. Svojim tovarišem je rekel, naj dečka spustijo, saj je gotovo božanskega rodu. A drugi pirati ga niso hoteli poslušati. Odločili so se, da bodo dečka odpeljali na daljne obale Egipta in ga tam prodali za sužnja. Dvignili so jadra in odpluli. Kmalu pa so se na ladji začele dogajati čudne stvari. Kar na enkrat se je po krovu ladje začelo pretakati sladko, dišeče vino. Možje niso mogli verjeti svojim očem. Nato se je po jamboru in jadrnih začela vzpenjati vinska trta, bogata z grozdom. Pirati so končno spoznali svojo napako, ter prosili krmarja, naj ladjo obrne nazaj proti obali. Takrat pa je bog prevzel podobo leva in začel strašno rjoveti. Možje so prestrašeni in zbegani začeli bežati proti krmi ter pri tem zmedli krmarja, da ni mogel več usmerjati ladje. Lev je skočil na kapitana ladje in ga raztrgal na kose. Ko so njegovi tovariši to videli, so se hoteli rešiti in so

skočili iz ladje naravnost v morje. Brž ko so se dotaknili vodne gladine, so se spremenili v delfine. Dioniz pa se je usmilil krmarja in ga pustil živeti.

Slika 11: Dioniz

Slika 12: Tirenski pirati

Ob Dionizu so pogosto upodobljeni tudi satiri (pol ljudje-pol kozli), bil pa je tudi zavetnik tragedije in komedije. Iz prireditev v čast Dionizu so se namreč razvile prve oblike dramatike.

Afrodita

Afrodita ja grška boginja lepote, ljubezni, spolnega poželenja ter zavetnica zaljubljenih. Velja za najlepšo boginjo na Olimpu. V rimski mitologiji je njena dvojnica Venera, pri Egipčanih pa Hathor. Ena od zgodb o njenem rojstvu pravi, da je Afrodita hči urana. Njegov sin Kronos naj bi mu odrezal spolne organe in jih vrgel v morje. Ko se je seme pomešalo z vodo, se je ta začela peniti in iz morske pene se je rodila Afrodita. Iz tega pride tudi njen vzdevek »iz morske pene rojena«.

Poročena je bila s Hefajstom, bogom ognja in kovaštva. A bila je zelo nezvesta in je pogosto skakala čez plot. Eden od njenih ljubimcev je bil tudi bog vojne Ares, in med zabavo z njim je bil spočet Eros (rim. *Amor* oz. *Kupid*).

Afrodita nastopa tudi v trojanskem mitu. Kralj Pelej in morska nimfa Tetida sta priredila svadbo, na katero sta povabila vse bogove. A pozabila sta na boginjo prepira Erido. Ta je zato vrgla zlato jabolko z napisom *Najlepši* med boginje Hero, Ateno in Afrodito. Te so se seveda takoj sporekle, kateri zlato jabolko pripada. Za razsodnika so določile Trojanskega princa Parisa. Vse so ga hotele z nečim podkupiti, in ker mu je Afrodita obljubila najlepšo žensko na svetu, je Priamov sin izbral njo. Tako mu je pomagala, da je ugrabil ženo mikenskega kralja, lepo Heleno. To pa je sprožilo spor in začela se je trojanska vojna.

Slika 13: Afrodita

Slika 14: Iz morske pene rojena

Artemida

Artemida je v grški mitologiji boginja lova, narave, rasti in rojstva ter zaščitnica slabotnih in otrok. Amazonke so jo častile tudi kot boginjo meseca, Rimljani so poznali njeno dvojnico z imenom Diana, v Šparti pa so jo imenovali tudi *Artamis* (klavka). Upodablja jo z lokom, običajno jo spremlja košuta.

Slika 15: Artemida in košuta

Slika 16: Artemidino znamenje

Je hči Zeusa in Leto, njen brat dvojček pa je bog Apolon.

V starem veku je veljala za zelo krvoločno boginjo. Na Tavridi so ženske žrtvovale vse moške, ki jih je prineslo na obalo. V Hierapolisu so jih obešali na Artemidin tempelj. V Atiki so prirejali simbolično obglavljanje, in moške zarezali v vrat, da je pritekla kri. Obrede v njeno čast naj bi prirejali predvsem v času pojemajoče lune.

Artemida je kot boginja meseca in strastna lovka ponoči vodila mesec po nebu. Nekoč pa je med svojim delom opazila čudovitega, divjega lovca Oriona. Takoj se je zaljubila vanj. Začela je zanemarjati svoje dolžnosti in pozabljati na delo boginje meseca. To je zelo razjezilo njenega brata Apolona. Neke noči jo je poklical k sebi in jo izzval, da ne more zadeti temne točke daleč na morju. Artemida jo je seveda v prvem poskusu zadela, in prepozno ugotovila, da je zadela Oriona, ki je plaval v morju. Povzdignila ga je v ozvezdje na nebu.

Slika 17: Ozvezdje Orion

Slika 18: Artemidin tempelj, Efez

Med eno sedmih čudes antičnega sveta štejemo Artemidin tempelj v Efezu, delo grškega arhitekta Kersifrona. Streha templja je bila dolga 141 m, široka pa 73 m. Podpiralo jo je 127 jonskih stebrov višine 18 m (Atenski Partenon ima mere pol manjše). Kamnoseki so za gradnjo uporabili najsijajnejši marmor in bel apnenec, vrhove stebrov so umetelno okrasili, pri vznožju stebrov in strešnem pročelju so uporabili barve ter naslikali razne mitološke podobe. V lavni dvorani je stal petnajstmetrski zlat kip. Makedonski diadoh Antipater je nekoč izjavil: *"Ob Artemidini hiši vsa ostala čudesa izgubijo sijaj, zakaj razen vrha Olimpa ni Sonce še nikoli uzrlo česa tako imenitnega"*. Tempelj so postavili okoli leta 550 pr.n.št., kasneje so ga trikrat popolnoma obnovili, dokončno pa so ga dali porušiti leta 401.

Apolon

Apolon (tudi *Fojbos*) je v grški mitologiji bog glasbe, pomladi, svetlobe in moralne čistoče, znan tudi kot rušilec in uničevalec. Njegovi simboli so lira, lovorjev venec, krokar, piton ter lok s puščicami. Njegova mati je še ena izmed Zevsovih številnih ljubic, boginja Leto. Ker je bila Hera zelo ljubosumna, ji je prepovedala roditi na *trdnih tleh*. Leto pa jo je Leto prelisičila, in odšla na otok Delos, imenovan tudi *lebdeči otok*. Tam je morala čakati 9 dni, saj je Hera pri sebi zadrževala boginjo srečnega rojstva Elitijo. K sreči so na pomoč priskočile Atena in druge boginje, ter Hero podkupile z zlato ogrlico in jantarjem. Tako je privolila v porod, in Leto je najprej rodila Artemido, nato pa še njenega dvojčka Apolona.

Slika 19: Apolon

Slika 20: Apolon in Dafne, Bernini

Apolon je znan tudi kot večni ljubimec, ljubimkal je tako z boginjami, kot tudi z zemeljskimi ženami. Nekoč se je zaljubil v prelepo nimfo Dafne, a ga ta ni marala in ga je neprestano zavračala. Svojega očeta je prosila, naj ji dovoli uživati večno devištvo. Oče je hčerini želji privolil. Apolon pa ni odnehal in je nenehno lovil prelepo deklico, saj je hrepenel po njeni ljubezni. Tako je Dafne spet prosila očeta za pomoč. Ta ji je ustregel, in dekle se je takoj, ko se jo je čedni bog dotaknil, spremenila v lovorjevo drevo. Apolon je drevo ljubil, zato je postalo tudi njegov simbol. Baročni kipar Lorenzo Bernini pa je ta trenutek ovekovečil s kipom "Apolon in Dafne".

Apolonu je bilo posvečeno tudi slavno antično preročišče v Delfih, kamor so ljudje hodili po nasvete in napovedi za prihodnost. Legenda pravi, da je Apolon preročišče dobil v last po umoru pošasti Pythona, ki pa je imel tudi sam prerokovalske sposobnosti, zaradi česar je moral Apolon opravljati očiščevalne obrede na Kreti. V Delfih so ljudem prerokovale Pitije, ki pa so pogosto dajale dvoumne in nerazumljive odgovore.

Slika 21: Delfi

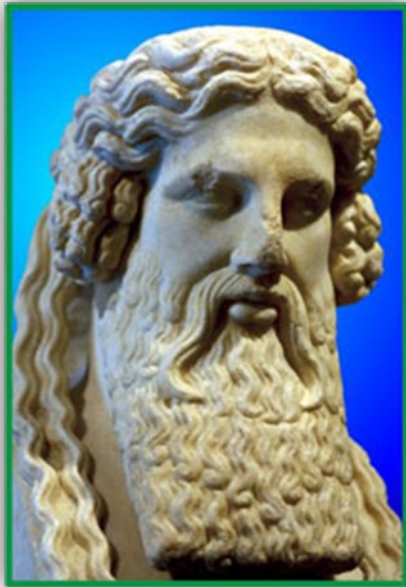

Hefajst

Hefajst v grški mitologiji velja za boga ognja in kovaštva. Je sin Zeusa in Here. V rimski mitologiji je njegov dvojnik Vulkan.

V nasprotju z večino drugih božanstev, ki so predstavljeni kot popolnost, se je Hefajst rodil iznakažen in šepajoč, kar pa je bila pogosta značilnost mitoloških kovačev. Njegova podoba je Hero tako osupnila in razjezila, da je svojega lastnega sina vrgla z Olimpa. Padal je devet dni in noči, ter na koncu pristal v morju. Našla ga je morska nimfa Tetida, in ga v zelak sebi domov v podvodno jamo. Imel je srečno otroštvo, igral se je z delfini in ribami, njegove igrače pa so bile biseri. Nekega dne pa je nalezl na ostanke ribičevega ognja. Očarano je strmел v kos še tleče žerjavice. Ker je bilo njegovo življenje polno modrih in zelenih morskih odtenkov, je bil ta žareči rdeči košček zanj lepši od katerega koli bisera. Tleči košček je previdno zajel v školjko in ga odnesel s seboj v podvodno jamo in iz njega naredil ogenj. Prvi dan je le strmел vanj, nanj nalagal morsko travo in les, da ne bi ugasnil. Drugi dan je ugotovil, da se iz nekaterih kamnov na vročini izločajo kovine, kot so železo, srebro in zlato. Ogenj se je naučil podpihovati z mehóm. Tretji dan je začel iz ohlajenih kovin izdelovati zapestnice, verige, meče in ščite. Svoji krušni materi je izdelal srebrn pribor, zlate glavnike z bisernimi ročaji in najlepši nakit. Sebi je napravil srebrn voz in uzdo, da so ga morski konjički lahko prevažali naokoli. Naredil je zlate sužnje, ki so jima stregle in izpolnjevale ukaze. Od tistega dne dalje sta z materjo živela kot kraja.

Nekega dne pa je Tetida odšla na večerjo na goro Olimp. Za vratom je nosila čudovito ogrlico iz srebra in safirjev, ki jo je zanj naredil Hefajst. Hera je bila zelo všeč, in povprašala je nimfo, kje bi jo lahko dobila. Tetida se je zmedla, in Hera je postala sumničava. Na koncu je resnica prišla na dan: sin, ki ga je Hera kot dojenčka zavrgla, je postal najboljši izdelovalec in oblikovalec žlahtnih kovin na svetu. Hera je pobesnела, in od sina zahtevala, naj se takoj vrne na Olimp, a jo je on odločno zavrnil. Poslal pa ji je čudovit stol, narejen iz srebra in zlata, okrašen z biserovino. Sedež je bil v obliki školjke, naslonjala pa v obliki delfinov. Hera je bila zelo vesela čudovitega darila. A je takoj, ko je sedla vanj, sprožila skrite mehanizme, ki so školjko zaprli in Hera je bila ujeta. Tri dni je bila v Hefajstovi pasti, bolj ko je vpila in besnela, bolj jo je stol stiskal. Težavo je na koncu rešil Zeus. Hefajstu je obljubil najlepšo ženo, če le pride na Olimp in Hero reši iz stola. Hefajst je odprl past in rešil svojo mati. Za nagrado je res dobil najlepšo ženo na Olimpu, samo boginjo Afrodito. Ta pa je bila kot boginja ljubezni zelo oboževana tako pri smrtnikih kot tudi pri bogovih, zato je bila velikokrat nezvesta svojemu možu. Grki so pravili, da gre Hefajst vsakič, ko mu je ljubljena nezvesta, v svojo kovačnico pod goro na Siciliji, in udarja po vroči kovini s tako močjo, da se iz vrha gore dviga dim in ogenj. Po rimskem Vulkanu se danes imenujejo tudi '*gore, ki bruhajo ogenj*', torej vulkani.

Slika 22: Hefajst, doprsni kip

Hermes

Hermes je v grški mitologiji božji sel, bog pastirjev in čred, zaščitnik popotnikov in trgovcev, ter številnih drugih, kot so govorniki, atletiki, pesniki, športniki,... Je sin Zeusa in Maie, hkrati pa drugi najmlajši bog na Olimpu. Bil je hiter in zvit, prosto se je gibal med svetom smrtnikov, bogov in umrlih. V nekaterih mitih velja celo za prevaranta, saj naj bi izkoriščal ostale bogove za lastno zadovoljstvo ali zavoljo človeštva. Njegovi simboli so petelin, želva, torba, krilati sandali in kapa, njegov najbolj prepoznan simbol pa je krilato glasnikovo žezlo, okoli katerega se ovijata dve kači.

Slika 23: Hermes

Slika 24: Hermesovo znamenje

Academy Artworks

Rimljani poznajo njegovega dvojnika Merkurja, verjetno pa sta oba povezana z Etruščansko religijo, kjer so prav tako poznali boga trgovine in poslovanja.

Hermes nastopa v številnih grških mitih in legendah, kljub temu da običajno nima osrednje vloge. V Iliadi ga Homer imenuje "prinašalec sreče", "vodnik in varuh" ter "uspešen v vseh trikih". Ščitil je kralja Priama, ko se je ta odpravil v Špartanski tabor in ga potem spremil domov. Prav tako je pomagal svojemu pravniku Odiseju na njegovi poti, in ga poskusil čim boljše zaščititi. Ko je Zevs ustvaril Pandoro, so ji bogovi poklonili darove, in Hermes je bil tisti, ki jo je obdaril z lažmi, zapeljivimi besedami in dvomljivim značajem. Perzeju je pred začetkom poti podaril krilatega konja Pegaza, krilate čevlje in vrečo za Meduzino glavo. Bil je zraven, ko so Atena, Hera in Afrodita tekmovali za zlato jabolko, bil pa je tudi tisti, ki je moral skrbeti za Dioniza, ko je bil ta še otrok. To je upodobil kipar Paraksitel.

Slika 25: Hermes in Dioniz, Paraksitel

Ares

Ares je v grški mitologiji bog vojne in bojnega polja. Njegov rimski dvojnik je sicer Mars, a sta si v številnih lastnostih različna. Je sin Zeusa in Here. Njegovi simboli so čelada, bakla, jastreb in pes. Imel je mnogo ljubimcev, tako moških kot žensk. Med drugimi je ljubimkal tudi z bratovo ženo, prelepo boginjo Afrodito, in iz njune ljubezni se je rodil bog poželenja, ljubezni in strasti, Eros (znan tudi kot Amor ali Kupid). Njegovi največji zavezniki so Had, Ker (boginja nasilne smrti), Ate (boginja zaslepljenosti), Deimos (bog groze) ter Fojbos (bog boja).

Medtem ko je Atena boginja modrega bojevanja, pristojna za herojsko plat vojne, Ares velja za temačnega boga, željnega krvi, agresivnega, krutega in neusmiljenega. Med Olimpijci je bil nepriljubljen, zaničeval ga je celo lasten oče. Večkrat se je aktivno vmešaval v boje in povzročal smrt nemočnih ljudi. Bil je navdušen nad zvokom orožja, veselje so mu povzročali spori, plenjenje in potoki krvi. V Trojanski vojni je stal na strani Trojancev, torej na strani poražencev, saj je Atena na svojo stran pridobila Nike, boginjo zmage, in si tako zagotovila premoč.

Slika 26: Ares

Slika 27: Eros

Eden od mitov govori prav o njegovem razmerju z Afrodito.

Med enim njunih srečanj naj bi ju zalotil Helios, grški bog sonca. Takoj je odhitel k Hefajstu in mu poročal o tem kar je videl. Ta se je odločil, da bo počakal na primeren trenutek in ju razkril pred vsemi Olimpijci. Spletel je mrežo za prepovedala ljubimca in ju nato ujel vanjo. Boginje so ju oštele, bogovi pa so bili navdušeni nad Afroditino lepoto in bi bili takoj pripravljeni zamenjati mesto z Aresom. Po tem neljubem dogodku se je Apolon odpravil v svojo rojstno deželo Trakijo in tam preživel nekaj let, da se je Hefajstova jeza ohladila.

Grški junaki

Grki pa niso slavili le svojih bogov, ampak tudi številne grške junake. Kovali so jih v zvezde, zato se po njih imenujejo tudi nekatera ozvezdja (Heraklej, Ahiles, Perzej,...). Junaki so si svojo slavo prislužili predvsem z reševanjem človeških življenj, s svojimi zanimivimi doživetji in seveda s priljubljenostjo in podporo s strani bogov.

Heraklej

Heraklej (tudi Herkul, Hercules) je najslavnejši grški junak. Je sin božanskega Zevsa in smrtnice Alkmene, tudi sorodnik kralja Evristeja. Že kot deček se je razlikoval od vrstnikov, saj je bil zelo močan. Slep videc Tejrezijas mu je napovedal, da bo v življenju opravil veliko dobrih del, postal slaven in celo nesmrten.

Ker je bil Evristej ljubosumen na Heraklejevo slavo, mu je kot njegov gospodar naložil 10 nalog, ki jih mora opraviti. Moral je:

- prinesiti kožo nemejskega leva,
- ubiti lernisko hidro,
- ujeti kerinitsko košuto,
- ujeti erimantskega merjasca,
- očistiti Avgijev hlev,
- pregnati stimfalske ptice,
- ujeti kretskega bika,
- Diomedove konje pregnati v Mikene,
- prinesiti Amazonkin pas,
- dobiti čredo velikana Gerioneja;

Ker pa je Evristej trdil, da dveh nalog ni opravil sam, ampak s pomočjo oz. po zaslugi drugih, mu je naložil še dve nalogi.

Najprej je moral po zlata jabolka v vrt Hesperida.

Na poti je srečal velikana Atlasa, ki mora zaradi pokore na svojih ramenih nositi nebeški svod. Poprosil ga je za pomoč, in Atlas je, medtem ko je Heraklej podržal obok, odšel po jabolka. A ko se je vrnil, je Herakleju povedal, da si želi svobode, in naj kar on prevzame njegovo delo. Heraklej ga je ukanil, in pobegnil.

Njegova zadnja naloga pa je bila iz podzemlja pripeljati troglavega psa Cerberja, ki straži vhod v podzemlje. Junak je nalogo opravil, in Evristeju ni preostalo drugega, kot da mu odstopi svoj prestol. Heraklej je tako postal slavni junak in zaščitnik ljudi. Kmalu se je tudi poročil s prelepo Dejanejro. A ta se je, nič hudega sluteč, pogodila s kentavrom, in svojega moža iz ljubosumja ubila. Heraklej pa po svoji smrti ni odšel k Hadu v podzemlje, temveč se je pridružil bogovom na Olimpu.

Slika 28: Heraklej in lerniska hidra

Slika 29: Heraklej in kretski bik

Perzej

Perzej je sin Zeusa in smrtnice Danaje. Ker je bilo Dajaninemu očetu, kralju Akriziju, nekoč prerokovano, da ga bo ubil sin lastne hčerke, jo je dal zapreti v ječo svojega gradu. Zevs je slišal mil jok prelepe kraljične, zato se je v obliki zlatega dežja spustil k njej v celico. Zaplodila sta otroka, ki mu je bilo prerokovano, da bo ubil svojega dedka. Ker kralj ni hotel ujezita vsemogočnega Zeusa, se je odločil, da otroka ne bo ubil. Namesto tega ga je, skupaj z Danajo, zaprl v zaboj in ju vrge v morje. Naplavilo ju je na otok Seripos. Tam ju je sprejel kralj Polidekt, se poročil z Danajo, in živela sta pri njem. Ko pa je Perzej odrasel, se je kralj ustrašil za svoj prestol. Mladič je poslal ubiti Meduzo, eno od treh Gorgon, pošasti s kačami namesto las, katerih pogled te oslepi. Natvezil mu je, da bi z glavo te pošasti lahko zmagoval v bojih, saj mu noben nasprotnik ne bi bil kos. Perzej se je odpravil na pot.

Na poti sta ga spremljala boginja Atena in bog Hermes. Atena mu je podarila bleščeči ščit in srp, s katerim bo lahko odsekal Meduzino glavo, Hermes pa leteče sandale, torbo, in kapo, s katero človek postane neviden. Perzej je tako opremljen prišel do spečih Gorgon. S pomočjo odseva na ščitu je Meduzi odsekal glavo in jo spravil v torbo. Nato je s pomočjo letečih sandal odletel, na glavo pa si je poveznil kapo, da je ušel Meduzinima sestrama. Na poti domov je letel čez afriško celino, in iz vsake kaplje krvi, ki je padla iz torbe, se je rodila nova strupena kača. Med potjo pa je letel tudi mimo kraljestva, ki ga je ravno ogrožala Pozejdonova morska pošast, saj si je kraljica Kasiopeja nakopala božjo jezo, ko je rekla, da je lepša od vseh morskih nimf. Edina rešitev za kraljestvo bi bila, da pošasti žrtvujejo kraljično Andromedo. Perzej je to videl in se takoj odločil ukrepati. S pomočjo božjih darov je premagal pošast, rešil Andromedo in se potem z njo tudi poročil.

Slika 30: Perzej in Meduza

Slika 31: Perzej in Andromeda

Tezej

Tezej je najslavnejši jonski junak, sin atenskega kralja Egeja. Vzgajala sta ga mati Etra in dedek Pitej, za očeta pa sta mu povedala šele, ko je bil fant dovolj star, da je dvignil ogromno skalo, pod katero je bil skrit očetov meč, ščit in sandale. Takoj se je odločil, da bo odpotoval v Atena in obiskal očeta.

Med potjo je premagal številne pošasti, kot sta Peripetes in Sinis, ki sta grozila in ogrožala ljudi. Postal je znan po tem, da vsakemu nasprotnikom prizadeja tisto, kar so oni storili drugim.

Po prihodu v Atene se je takoj odpravil v palačo. Ker pa očetova žena Medeja prišleka ni lepo sprejela, se je odločil, da ne bo takoj razkril svoje identitete. Kraljica ga je hotela med večerjo zastrupiti, saj jo je skrbelo, da bi tujec njenim sinovom prevzel prestol. Kranj Egej je v zadnjem trenutku prepoznal svoj meč, ščit in sandala, ter svojemu sinu čašo s strupom izbil iz rok.

Tezej pa je prispel v Atene ravno ob času, ko so pošiljali žrtve na Kreto. Atene so namreč v boju s kraljem Minosom izgubile, in kot vojni davek so morale vsako leto poslati 7 mladeničev in 7 mladenk na Kreto, kjer so jih potem zaprli v labirint z Minotavrom. Ko je Tezej slišal za to, se je takoj javil kot prostovoljec. Egej ga je s težkim srcem pustil na ladjo. Pred odhodom pa mu je rekel: »Odppluli boste kot vedno s črnim jadrom. Če pa boš v boju z Minotavrom uspel, razvijte, ko se boste vračali, belo jadro. Tako bom vedel, ali se smem veseliti zmage.«. Nato je ladja odplula. Na Kreti jih je pričakal kralj Minos. Ko mu je Tezej povedal, da je prišel ubit nevarno pošast, mu je kralj obljubil, da bo v primeru, če mu res uspe, Atene oprostil davka. Postavnega junaka pa je opazila tudi Ariadna, hči kretskega kralja. Vedela je, da bo mora fantu pomagati. Ponoči ga je obiskala v ječi, in mu prinesla čaroben meč in klobčič rdeče niti (*Ariadnina nit*). Tezej ji je v zahvalo obljubil, da jo bo odpeljal s sabo domov in se poročil z njo. Naslednji dan je Tezej nit privezal k vhodu v labirint, da je lahko našel pot ven. V labirintu je poiskal grozno pošast, Minotavra, ter mu z mečem prebodel srce. Potem se je vrnil k ostalim ljudem, ki so ga čakali pri vhodu. Kralju Minosu ni ostalo drugega, kot da drži svojo obljubo. Ko so se vkrcali na ladjo, je Ariadna odšla z njimi. Ker pa se Tezej ni hotel poročiti s sovražnikovo princeso, jo je spečo pustil na otoku Naksos, kjer je potem postala žena boga Dioniza.

Med vračanjem domov pa so bili vsi na ladji tako prešerne volje, je Tezej pozabil na obljubo, ki jo je da očetu. Ta je že čakal na vrhu skalnih pečin, kjer je zrl v obzorje in čakal na ladjo. Takoj, ko je v daljavi zagledal črna jadra, je mislil, da je njegov sin mrtev, in še sam je skočil s pečine in se podal v smrt. Po njem se danes to morje imenuje Egejsko morje.

Slika 32: Tezej in Minotaver

Slika 33: Mozaik iz Krete

Odisej

Odisej je kralj grškega otoka Itake, sin Laerta, može Penelope in oče Telemaha.

Ko se je začela Trojanska vojna, so se številni pogumni možje Grčije odpravili v Trojo podpretno od bojujočih se strani. Eden med njimi je bil tudi Itaški kralj Odisej. Doma je pustil svojo prelepo ženo Penelopo in svojega mladega sina Telemaha in obljubil, da se bo po vojni vrnil domov. Nato se je s svojo vojsko po morju odpravil bojevat se proti Trojancem.

Trojanska vojna je trajala 10 let. V desetem letu pa Atena pomagala Odiseju izmisliti si zvijačo. Grki se umaknejo Trojancem na bližnji otok in jih pustijo v prepričanju, da jih je napadla kuga. Trojanci že proslavljajo zmago. Na obali, kjer so prej taborili Grki, najdejo ogromnega lesnega konja, in ker so prepričani, da so jim to pustili Grki kot darilo, ga odpeljejo s seboj v mesto.

Ponoči pa, ko Trojanci že spijo, iz Trojanskega konja skočijo Grški vojaki, ki so skriti v konju čakali, da bodo prišli na drugo stran Trojanskega obzidja. Odprejo vrata obzidja in spustijo noter še ostale Grke, potem pa napadejo mesto in ga požgejo do tal. S trojo je konec.

Po 10 letih vojne se Odisej končno odpravi na pot proti domu. O njegovi poti domov je pisal najslavnejši grški pesnik Homer v epu Odiseja.

Odisejeva pot pa ne poteka gladko. Kmalu po odhodu iz Troje je junaka in njegove može odneslo na otok Kikoncev, trojanskih zaveznikov. Uničil je njihovo lavno mesto, a ker se je predolgo zadrževal na otoku, so se Kikonci vrnili, in tudi Odisej je izgubil nekaj mož.

Po nadaljevanju poti jih veter zanese na otok Lotofagov. Kdor poskusi njihov sadež, hoče za vedno ostati pri njih. Tako so morali nekaj mož na silo odvléči na ladje in čim hitreje nadaljevati potovanje. Pluli so naprej in prispeli do otoka Kiklopov, kjer so živeli enooki velikani, sinovi Pozejdona. Odisej se je z nekaj možmi odpravil raziskat eno od votlin. Pri tem pa jih je zalotil najmogočnejši kiklop,

Polifem, in jih ujel. Dva moža je takoj pojedel, ostale pa je zaprl in jih prihranil za pozneje. Odisej pa je bil zvit in je Polifema pretental. Ko ga je velikan povprašal po imenu, mu je junak natvezil, da se imenuje Nihče. Zvečer ga je opijanil, potem pa mu z razbeljenim kolom iztaknil oko in ga tako oslepil. Ko je velikan začel vpiti, so prihiteli njegovi bratje in ga vprašali, kdo mu je to storil. Polifem pa je vpil: "Nihče, Nihče!" in njegovi bratje so odšli. Naslednje jutro so se Odisej in njegovi možje privezali na trebuhe velikanovih ovc, ki jih je ta vsako jutro spustil iz votline na pašo. Tako so mu ušli. Ker pa je bil Polifem Pozejdonov najljubši sin, je bog morja Odiseju zameril in mu še dodatno oteževal pot.

Slika 34: Kiklop Polifem

Od Kiklopov so Itačani pluli naprej in prispeli na otok Eola, boga vetra. Temu je bil junak všeč, zato se mu je odločil pomagati. V čarobni meh je ujel vse vetrove razen zefira, ki naj bi Odiseja ponesel nazaj domov. Možje pa so bili ljubosumni na Odiseja, misleč, da ima v mehu zlato, zato so ga odprli in spustili vse vetrove.

Po sedmih dneh so jih vetrovi odnesli na otok Lantigoncev. Ti so napadli Itačane, jih pobili in pojedli, ladje pa uničili. Rešila se je le ena ladja, in Odisej je z ostankom posadke pobegnil kolikor hitro je lahko.

Kmalu so prišli na otok Kirke, mogočne čaravnice. Ta je može, ki so odšli naprej v izvidnico, spremenila v prašiče. Le eden je pobegnil poročat nazaj na ladje. Odiseju je pomagal Hermes, ki mu je prinesel čarobno zel, ki ga je obvarovala pred Kirkinjo čarovnijo. Tako je Odisej prisilil Kirko, da se odčarala njegove tovariše. Potem jih je pogostila in pri njej so ostali leto in dan.

Nato jih je poslala v podzemlje vidca Tejrezijasa povprašat za nasvet. Odisej je sledil njenim napotkom in v podzemlju obiskal slepega vidca, ki mu je pomagal in svetoval. Po Odisejevem povratku na Zemljo so se poslovili od Kirke in odpluli naprej.

Na poti so se srečno izognili Sirenam, pri Scili in Karibdi pa izgubili še 6 mož.

Slika 35: Scila in Karibda

Veter jih je zanesel na otok sončnega boga Helija, na katerem se je pasla sveta živina. Kdorkoli pa bi kateri živali kaj naredil, bi bil zapisan v pogubo. Ker pa so možje, ko so jim pošle zaloge, postali lačni, so nekaj živali zaklali in pojedli. Le Odisej ni jedel. Kmalu potem, ko so bili spet na morju, jim je Zevs potopil ladjo, preživel je le Odisej. Tega je nanoslo na otok Oigigijo, kjer je živela nimfa Kalipso. Ta ga je potem 7 let zadrževala pri sebi, saj se je hotela z njim poročiti. Na koncu so ga rešili bogovi, in Hermesa poslali s sporočilom, da mora nimfa junaka spustiti in mu pomagati pri nadaljnji poti. Itaški kralj se je na nimfinem splavu podal nazaj na morje. Po 40 dneh plovbe ga je vsega izmučenega in sestradanega prineslo na otok Fajakov. Ti so bili navdušeni nad njegovo zgodbo in so mu obljubili pomoč. Obdarili so ga z bogastvom in ga pripeljali do rodnega otoka Itake ter ga tam spečega odložili na obalo. Tako je Odisej po 20 letih končno spet stopil na domača tla.

Ko se je zbudil, ga je obiskala njegova zavetnica, boginja Atena. Povedala mu je, kakšno je stanje v njegovi palači, da se snubci že leta potegujejo za Penelopino roko, a se jim ona vztrajno upira in srčno verjame v moževo vrnitev. Spremenila ga je v berača in ga napoti k pastirju Emajlu. Tja je poslala tudi Odisejevega sina Telemaha in pustila, da je prepoznal očeta. Potem so skupaj naredili načrt. Naslednji dan se je Odisej kot berač odpravil v palačo. Tam je na lastni koži začutil nesramnost snubcev, ki so ga kot berača zasmehovali.

Ker se Penelopa ni mogla več upirati snubcem, se je odločila za novo taktiko. Priredila je lokostrelsko tekmovanje. Tisti snubec, ki bo sposoben, tako kot Odisej, z kraljevim lokom ustreliti skozi ušesa dvanajstih sekir, bo zmagovalec. To nikomur ni uspelo, in na koncu s Telemahovim dovoljenjem poskusi še berač. Temu v enem poskusu uspe. Nato vrže obleko s sebe, se razkrije kot Odisej, potem pa z lokom in puščicami postreli vse snubce.

Slika 36: Lokostrelsko tekmovanje

Kljub njegovi pravi podobi ga Penelopa še vedno ni prepoznala. Ko pa ji je Odisej povedal o njuni spalnici in izrezljanem deblu na sredini, Penelopa prepozna svojega moža in se mu vrže k nogam. Odisej jo dvigne, potem pa ji celo noč pripoveduje o svojem potovanju.

Jazon

Jazon je grški junak, ki se je s svojimi tovariši Argonavti podal na iskanje zlatega runa.

Jazonov dedek, Kretej, je bil kralj lokosa. Po svoji smrti je kraljestvo zapustil svojemu starejšemu sinu Aisonu. A mlajši sin, Pelias, se je polastil prestola.

Nekoč pa se je Aisonov sin Jazon odločil, da bo obiskal strica, in od njega zahteval, da vrne kraljestvo. Med potjo je prečkal potok in v njem izgubil en sandal. Ko je stopil pred strica, se je ta zelo prestrašil, saj mu je prerokba napovedala, naj se pazi moža z le enim sandalom. Z nečakom sta sklenila dogovor, da mu bo Pelias predal prestol, če iz dežele Kolhijcev prinese zlato runo. Jazon se je strinjal, takoj zbral tovariše in z ladjo Argo odrinil na pot. Ni pa vedel, da zlato runo straži strašni zmaj, ki bruha ogenj, nikoli ne počiva in nikoli ne spi.

Na poti so Argonavti doživeli številne dogodivščine. Pristali so na Lemnu, kjer so ženske pobile vse moške na otoku. Zašli so v deželo Dolionov, kjer poleg miroljubnih prebivalcev živijo tudi divji velikani. Pri mestu Kios so pozabili na Herakleja in še dva tovariša, ki se niso pravočasno vrnili na ladjo. Na obali Bebikov jih je sprejel kralj Amik, s katerim so se morali pomeriti v rokoborbi. Pregnali so Harpije, ki so napadale kralja Fineusa, kaznovanega za izkoriščanje preroškega daru. Atena jim je pomagala pripluti skozi Simplegadi, premikajoči se skali, ki sta grozili, da jih bosta zdrobili med seboj. Preden so pripeli na Kolhido, so iz bližnjega otoka rešili tudi štiri Friksove sinove, vnuke kralja Aitesa, ki so doživeli brodolom. Pridružili so se jim na ladji.

Ko so prispeli na Kolhido, se je sedem junakov odpravilo v palačo, ostali pa so stražili ladje. Hera je nad mesto spustila meglo, da bi jih zaščitila. V preddverju palače so jih že pričakovali kralj Aites, njegova žena, ter hči Medeja. Ta se je, takoj ko je zagledala mladega junaka, zaljubila vanj. Aites je bil zelo jezen, ko je slišal, zakaj so Argonavti prišli, a svoje jeze ni pokazal. Privolil je, da lahko Jazon vzame zlato runo, če opravi nalogo, ki mo jo bo naložil. Z dvema bikoma z bronastimi rogovi, ki bruhata ogenj, mora zorati njivo, potem pa posaditi zmajeve zobe, iz katerih bodo zrasli velikani, te

pa mora ubiti s sulico. Jazon je nalogo sprejel. Eden od Aitesovih vnukov, sin njegove hčerke Halkiope, se je obrnil na svojo mamo s prošnjo, da prepriča svoje sestro Medejo, da bi pomagala Jazonu. Medeja je privolila, čeprav je dvomila v svojo odločitev. Naslednje jutro je odšla k junaku z navodili, naj se obleče v črnino, daruje ovčico, se namaže s Prometejevim oljem, ko pa se bo boril z velikani, naj mednje vrže kamen-stepli se bodo zanj, on pa jih bo lahko premagal. Jazon je res poslušal njena navodila in z lahkoto rešil nalogo. Kralj je takoj vedel, da za vsem tiči njegova hči. Medeja pa je medtem odšla na ladjo Argonavtov po Jazona, s katerim sta šla skupaj ukrast zlato runo.

Slika 37: Jazon in zlato runo

Ona je zmaja uspavala, on pa je pograbil zlato kožo in pobegnila sta na ladjo, ki je takoj izplula. Ko so bili že na odprtem morju, so jih Kolhijci začeli zasledovati, saj so hoteli nazaj kraljevo hčer. Argonavti so jim pod Herino zaščito uspeli pobegniti na otok Fajakov, kjer so bili lepo sprejeti. A tam so jih našli Kolhijci in jih hoteli napasti. Vmešal pa se kralj Fajakov in dejal, da lahko Medeja ostane z Argonavti, če se poroči z Jazonom. Še isto noč sta se v svetišču poročila. Čez sedem dni so se odpravili dalje. Po hudem viharju je jih je naneslo na samotno peščeno puščavo. Dvajset dni in noči so nosili ladjo čez puščavo, potem pa prispeli do Tritonskega morja in spet zapluli. V temni noči je Jazon molil k Apolonu za luč, in bog se ga je usmili. S strelami je razsvetlil nebo, da so Argonavti našli domači otok. Ladjo so žrtvovali Pozejdonu, ta pa jo je povzdignil med zvezde.

Pelias je bil presenečen, da je Jazonu uspelo. Medeja je zlato runo razsekala in jo spremenila v jagnje. Peliasove hčere so želele, da Medeja s svojo čarobno močjo pomladi njihovega očeta, a jih je ona pretentala, tako da so ga ubile same.

Jazon pa ni vladal loku. Z Medejo sta pobegnila v Korint. Tam sta skupaj živela 10 let in imela tri sinove. Ko pa je njena telesna lepota izginila, jo je Jazon hotel zapustiti in se poročiti z drugo. Medeja se mu je hotela maščevati. Kot darilo je njegovi bodoči ženi poslala zlato obleko, ki pa je bila premazana s strupom, in jo tako ubila. Ponoči je zabodla tudi svojo speče tri sinove. Ko Jazon to videl, je bil obupan. Stekel je na vrt, tam pa je zagledal zmaje, vprežene v voz, v katerem je sedela Medeja. Vrgel se je na meč in umrl na pragu svoje hiše.

Ahil

Ahil velja za najpomembnejšega grškega junaka v boju s Trojo.

Ahil, poveljnik Mirmidoncev, je sin kralja Peleja in morske nimfe Tetide. Ko se je fant rodil, ga je mama Tetida odnesla do svete reke Stiks, in ga potopila vanjo. Tako je postal neranljiv. Njegova edina ranljiva točka je peta, za katero ga je mati držala.

Med obleganjem Troje se je sprl z vojaškim poveljnikom Agamemnonom, ki mu je odpeljal prelepo sužnjo Briseido, in se zato odpovedal bojevanju. S tem so Grki izgubili enega najmogočnejših bojevnikov na svoji strani. Ker pa bi to lahko pomenilo poraz Grkov, se je Ahilov najboljši prijatelj Patroklos oblekel v Ahilovo opremo in odšel v boj. Takoj, ko je Trojanski princ Hektor na bojišču opazil domnevnega mogočnega Ahila, mu je odhitel nasproti v boj. Patroklos je zabodel s sulico in ta je na mestu umrl. Hektor je šele takrat spoznal svojo zмотo. Takoj, ko je Ahil izvedel za smrt najboljšega prijatelja, je ves razjarjen prihitel iz svojega šotora. Takoj je zahteval, da se Hektor pomeri z njim v boju. Trojanski princ je bil pošten in pogumen mož, zato Ahilovega poziva ni zavrnil, kljub temu, da je vedel, kakšne so njegove možnosti. Ahil ga je v boju ubil, kar opisuje sloviti Homer v 24. spevu Iliade. Po boju je grški junak truplo odnesel s seboj v grški tabor, da ga Trojanci ne bi mogli dostojno pokopati. Sam Trojanski kralj Priam ga je prišel rotiti, in Ahil se ga je na koncu le usmili. Kasneje je Ahila v boju ubil princ Paris tako, da ga je v peto zadel s puščico, ki jo je vodil sam Apolon.

Slika 38: Ahil v boju s Hektorjem

Mitološka bitja

Kiklopi

Kiklopi so enooki velikani, pastirji, ki živijo na otoku Kiklopov. So sinovi Pozejdona. Najslavnejši med njimi, Polifem, je ujel Odiseja in njegove može, ki so zašli v njegovo votlino. Ker ga je Odisej pretental in mu iztaknil oko, ga je na njegovem nadaljnjem potovanju oviral bog morja.

Gorgone

Gorgone so v grški mitologiji tri sestre, grozne ženske s čekani in kačami namesto las, včasih tudi s krili. Vsak, ki jim pogleda v oči, v trenutku okamni. Po nekaterih legendah naj bi bil njihov izgled le kazen, ki so si jo prislužile s hvalisanjem, da so lepše od vseh boginj Olimpa.

Sfinga

Sfinga je v grški mitologiji krilata pošast, ki ima sprednji del device in zadnji del leva. V času, ko je slavni Ojdip odraščal, je živela pred tebanskim obzidjem in popotnikom zastavljala uganke. Ker nihče ni znal pravilno odgovoriti, je vsakogar pojedla. Ko pa je v Tebe prišel Ojdip, mu je zastavila tako uganke: *"Zjutraj po štirih gre, popoldne ima dve, zvečer pa po treh plazi se. A več ko ima nog, težje gre naokrog."* Ker je Ojdip takoj uganil, da gre za človeka, se je sfinga vrgla v prepad.

Minotaver

Minotaver je grška mitološka pošast s človeškim telesom in bikovo glavo. Rodil naj bi se Minosovi ženi, ki jo je Pozejdon uročil, da se je zaljubila v bika in z njim spočela to bitje.

Minotaver je živel v kretskem labirintu, v katerega so spuščali vsako leto Atenske žrtve, poslano kot kazen za poraz v boju. To se je ponavljalo vsako leto, dokler ni nekoč skupaj z drugimi Atenci na otok prispel tudi junak Tezej. Ta je ubil minotavra in s tem sebi in vsem Atencem prislužil svobodo.

Kerber

Kerber je v grški mitologiji troglavi pes z zmajevskim repom, ki straži podzemlje in pazi, da ne bi katera od mrtvih duš ušla iz Hada in katera od živih duš vstopila vanj. Prelisičil ga je edinole Orfej, ki ga je s svojo liro uspaval, da je lahko šel Hada prositi za dušo svoje ljubljene.

Heraklejeva zadnja naloga je bila, da ga pripelje iz podzemlja, in ker je bil z njim prijazen, mu je Kerber sam sledil v Evristejevo palačo.

Kulturno dogajanje v Stari Grčiji

Svetišča in templji

Slika 39: Najpomembnejše grško svetišče Partenon

Grki so svoje bogove častili v templjih in svetiščih, kamor so jim prinašali darove ter opravljali daritve in žrtvovanja.

Svetišča so nastajala na krajih, kjer se je prikazalo določeno božanstvo ali kraj kakorkoli zaznamovalo. Lahko so bili namenjeni kultu enega ali več božanstev. Preprosta svetišča so obsegala *terenos* (ograjen posvečen prostor) in oltar za žrtvovanje. V terenosu so bogovom puščali *ex voto* (različna darila).

Tempelj je nastal po volji ljudi, ki so se odločili, da bodo kakšen del zemlje oddelili in tako dobili *témenos* (zemljo za izključno posvetne namene).

Prvi zgodovinsko dokazani templji, ki so nastali od 10. do 8. stoletja pr.K., so imeli obliko koč in takratnih bivališč, z leti pa so ljudje namesto lesa začeli uporabljati kamen, ter tako naredili stavbe masivnejše in trajnejše, stavbe so dobile monumentalne razsežnosti.

Grška arhitektura je bila zelo razvita, hitro se je razvijala in oblikovala svoj značilni slog, ki ga prepoznamo še danes. Ena od značilnosti grške arhitekture so tri različne vrste stebrov, ki so jih Grki uporabljali za gradnjo svetišč in templjev. To so jonski, dorski ter korintski stebri. Včasih pa so namesto stebrov uporabili *kariatide*, nosilke stebrov v podobi ženske. Najstarejše kariatide so bile najdene v Delfih, izvirajo pa iz 6. stol. pr.n.št.

Slika 40: Grški stebri

Slika 41: Kariatide, Atenska akropola

Bogovom pa niso posvečali pozornosti le v templjih in svetiščih. Grška družina se je vsako jutro zbrala k molitvi okoli žrtvenika na dvorišču. Bogovom so poklanjali hrano in pijačo.

Za žrtvovanje so klali zdrave domače živali, npr. ovce, govedo,... Na oltarju so ponavadi zažgali le košček mesa, ostalo so razdelili med duhovnike in vernike.

Eno največjih verskih praznovanj so bile *Hekatombe* (žrtvovali so 100 volov) in *Holokaust* (pri obredu so zažgali celo žival). Žrtvovanju je sledila pojedina. Nečiste osebe in predmete so pred obredom umili s sveto vodo, saj se jim drugače niso smeli pridružiti.

Grško gledališče

Gledališče, kot ga poznamo danes, se je razvilo med 7. in 2. stoletjem. pr.n.št. v stari Grčiji. Vse se je začelo s slavji v čast bogu Dionizu, kjer so se ljudje oblačili v kostume in hodili v skupinah po mestu ter prepevali, peli in nazdravljali. Iz zboru se je nato izločil en človek, ki je simboliziral Dioniza, in med njim in zborom se je razvil dvogovor oz. *dialog*. Sčasoma sta se izločila še 2. in 3. Igralec, zbor pa je imel vse manjšo vlogo.

Slika 42: Grški teater

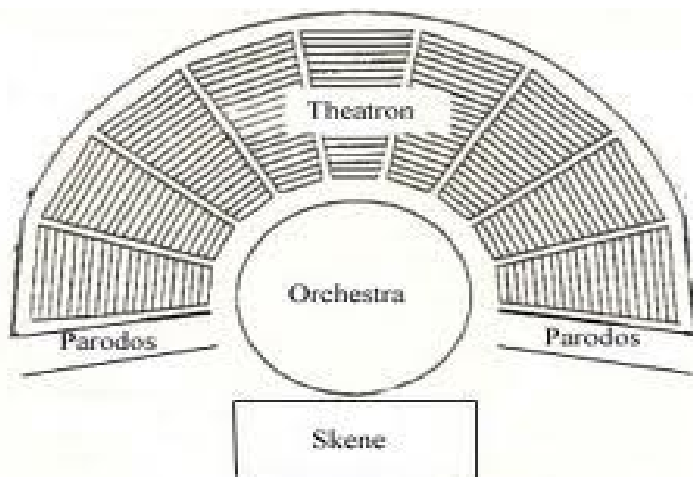

Prvotne igre so bile improvizirane, sčasoma pa so jih začeli ljudje pisati. Najbolj znani dramatik tistega časa so: Sofoklej, Ajshil, Evripid, Aristofan, Menander.

Grško gledališče je bilo ljudsko (namenjeno vsem ljudem). Igre so potekale ves teden (3 tragedije, na koncu tedna 1 komedija). Scena je bila zelo preprosta.

Deli grškega gledališča so:

- *theatron* (sedeži oz. tribune)
- *orchestra* (prostor za zbor, na sredi je žrtvenik)
- *skene* (oder)
- *parodos* (vhod/izhod)

Parts of a Greek Theater

Slika 43: Deli grškega gledališča

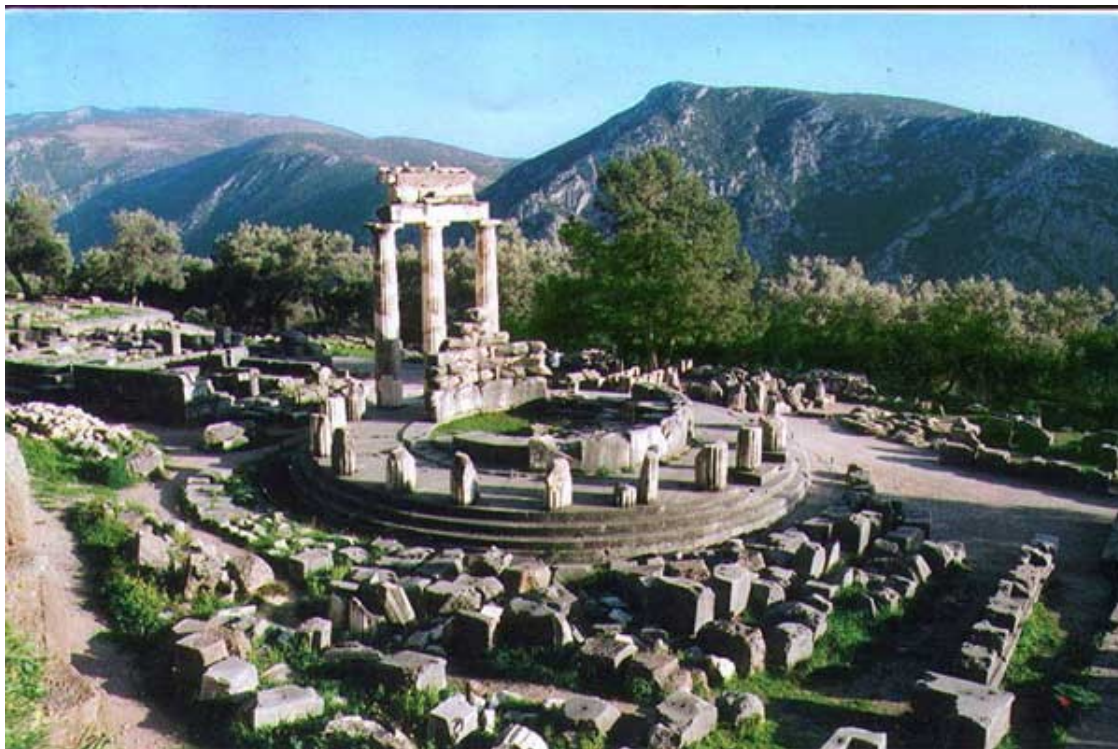
Preročišče v Delfih

Mesto Delfi je grško mesto ob vznožju Parnasa, znano po Apolonovem templju, kjer so njegove svečenice Pitije prerokovale prihodnost. V klasični dobi je mesto veljalo za središče zemlje, popek sveta ali *omphalós*.

V svetišču je Pitija sedela na trinožnem stolu nad zemeljsko razpoko, iz katere so prihajale žveplene pare, in govorila v orakljih. Vse prerokbe so bile povedane nejasno in izmuzljivo, da si ljudje niso mogli takoj razložiti odgovora. Tako so si prerokbo razlagali po svoje, in verjetnost, da bi se povedano na nek način uresničilo, je bilo večje. Ljudje pa so tudi verjeli, da se prerokovanemu ni mogoče izogniti, daj bogovi vplivajo na tvojo usodo.

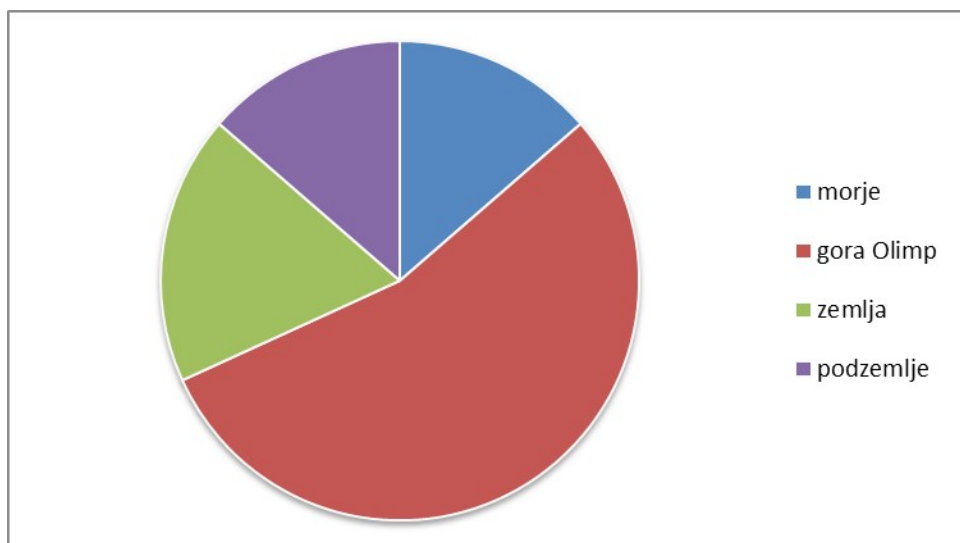
Ojdipu, Tebanskemu kralju, je bilo ob rojstvu prerokovano, da bo ubil očeta in se poročil z lastno materjo. Kralj in kraljica sta se ustrašila in otroka zavrgla. Rešil ga je pastir in ga odpeljal k kralju sosednjega kraljestva, ki je fanta takoj posvojil. Ko je Ojdip odrasel, je slišal za prerokbo. Odšel je od doma in se namenil proti Tebam. Na poti je srečal voz, in ker ga je voznik ozmerjal, ga je Ojdip napadel in ubil tako njega, kot tudi moža na vozu. Po prihodu v Tebe je rešil sfingino uganko in tako mesto rešil strašne usode. Za nagrado se je poročil s tebansko kraljico Jokasto in postal kralj. Ko pa je

nad mesto prišla kuga, so začeli poizvedovati, in Ojdip je ugotovil, da je bil mož, ki ga je ubil na vozu, njegov oče, kraljica, s katero se je poročil, pa njegova mati. Tako se je prerokba uresničila.

Slika 44: Preročišče Delfi

Tortni diagram – življenjski prostor bogov

Bogovi se delijo na bogove neba (Zeus, Atena, Hera, Artemida,...), bogove zemlje (Demetra, Pan, Dioniz,...), bogove morja (Pozejdon, Amfitrita,...) in bogove podzemlja (Had, Perzefona)

Zaključek

Pri seminarski nalogi se dosegla cilje, ki sem si jih zastavila. Napisala sem vse, kar se mi je zdelo pomembno in kar bi utegnilo zanimati druge. Pri številu besed nisem imela nobenih težav, saj ima moja tema ogromno snovi, o kateri se da pisati in razpravljati. Nalogo bi se sicer še dalo razširiti, a mislim, da to ne bi bilo smiselno, saj je naloga že sedaj zelo obširna. Pri izdelavi naloge se nisem držala datumov, ki sem jih napisala v uvodu, saj mi je zmanjkovalo časa, tako da sem za nalogo porabila vsak teden po dve uri naenkrat. Vse oddaje sem opravila pravočasno, zato mislim, da moj načrt dela vseeno ni bil tako napačen. Dileme, s katerimi sem se srečevala med opravljanjem naloge, so bili predvsem te, da so se podatki na različnih virih zelo razlikovali. Do tega ni prišlo zaradi nezanesljivosti podatkov, ampak zato, ker so zgodbe o bogovih ljudske in so se prenašale večinoma po ustnem izročilu, kar je vplivalo na nastanek različnih variant ali verzij. Tako sem uporabila le eno od variant. Naučila sem se veliko novega o grški mitologiji, ki me je že od nekdaj zelo zanimala.

Viri

Internetni:

- http://sl.wikipedia.org/wiki/Gr%C5%A1ka_mitologija
- <http://www.zgodovinarka.si/grska-vera-in-mitologija>
- http://www2.arnes.si/~opoljanelj/projekti/spletna_verov_grkov_rimljanov/nekaj_zg.htm

Knjižni:

- Stare grške bajke, Petiška Edward (založba Mladinjska knjiga, 2009)
- Skrivnost Vezuva, Lawrence Caroline (založba Grlca, 2007)

Stvarno kazalo

Afrodita.....	12
.....	
Apolon.....	15
.....	
Ares.....	19
.....	
Artemida.....	14
.....	
Atena.....	8
.....	
Demetra.....	

.....	10
Dioniz.....	.....
.....	11
Hefajst.....	.....
.....	17
Hera.....	.....
.....	8
Hermes.....	.....
.....	18
Pozejdon.....	.....
.....	10
Zevs.....	.....
.....	7